L-Università ta' Malta

MATSEC
Examinations Board

ĊES 22 Sillabu

Il-Malti

2026

Aġġornat Lulju 2024

Addendum fis-Sillabu tal-MATSEC
Għas-sena 2026

ĊES 22 Il-Malti

Aġġornament fil-karta tal-eżami
Għas-sessjonijiet tal-2025 u l-2026 biss, kemm dik Prinċipali kif ukoll Supplementari, il-Bord tal-MATSEC iddeċieda li għat-taqsima tal-Letteratura, se joħorġu mistoqsijiet fuq il-ktieb 'Bejn Ħaltejn' u l-kandidat jista' jwieġeb lilhom minflok il-mistoqsijiet fuq il-ktieb 'Hemm Art fil-Folja'. **Il-karta tal-eżami tal-2026 se tkun b'dan il-format li ġej:** Fl-ewwel Karta Controlled (livell 1-2-3), fit-Taqsima D tal-Letteratura, apparti r-referenza għall-kuntest fuq il-ktieb 'Hemm Art fil-Folja' kif jindika s-sillabu u l-karta mudell, se jkun hemm ukoll referenza għall-kuntest fuq test letterarju minn 'Bejn Ħaltejn'. Dan l-eżerċizzju bħal dak ta' 'Hemm Art fil-Folja' se jkollu 7 mistoqsijiet, bl-aħħar mistoqsija tkun tirrikjedi tweġiba ta' 100 kelma. It-taqsima se tkun ta' 20 marka skont kif diġà jindika s-sillabu. Fit-Tieni Karta Controlled (livell 1-2), fit-Taqsima D tal-Letteratura, it-taħriġ fuq test mhux imħejji li jiswa 10 marki se jibqa' kif inhu għall-kandidati kollha kif jindika s-sillabu u l-karta mudell. Fil-komponiment letterarju apparti 2 mistoqsijiet fuq 'Hemm Art fil-Folja' se jkun hemm ukoll 2 mistoqsijiet fuq 'Bejn Ħaltejn' fejn il-kandidat irid jagħżel titlu 1 u jikteb 150 kelma. Il-komponiment letterarju se jkollu wkoll 12-il marka xorta waħda. Fit-Tieni Karta Controlled (livell 2-3), fit-Taqsima D tal-Letteratura, it-taħriġ fuq test mhux imħejji li jiswa 10 marki se jibqa' kif inhu għall-kandidati kollha kif jindika s-sillabu u l-karta mudell. Fil-komponiment letterarju apparti 2 mistoqsijiet fuq 'Hemm Art fil-Folja' se jkun hemm ukoll 2 mistoqsijiet fuq 'Bejn Ħaltejn' fejn il-kandidat irid jagħżel titlu 1 u jikteb 200 kelma. Il-komponiment letterarju se jkollu wkoll 12-il marka xorta waħda.

Il-Werrej

L-Introduzzjoni 3

Il-Lista ta' Kisbiet mit-Tagħlim 4

Il-Komponenti tas-Suġġett 5

Id-Deskritturi tal-Livell tal-Programm 5

Il-Kisbiet mit-Tagħlim u l-Kriterji tal-Assessjar 6

L-Iskema tal-Assessjar 22

L-Appendiċi 25

L-Introduzzjoni

Dan is-sillabu huwa bbażat fuq il-prinċipji tal-kurrikulu msemmija fil-Qafas tal-Kurrikulu Nazzjonali (NCF), li ssarraf f'liġi fl-2012. Is-sillabu huwa mfassal bl-użu tal-Qafas tal-Kisbiet mit-Tagħlim, li jidentifika l-istudenti x'għandhom ikunu jafu u x'jistgħu jilħqu sat-tmiem tal-edukazzjoni obbligatorja.

Bħala sillabu li huwa bbażat fuq il-kisbiet mit-tagħlim, jindirizza l-iżvilupp ħolistiku tal-istudenti kollha u jirrakkomanda edukazzjoni ta' kwalità għal kulħadd bħala parti minn strateġija koerenti għat-tagħlim tul il-ħajja. Dan jassigura li t-tfal kollha jkunu jistgħu jiksbu l-għarfien, il-ħiliet u l-attitudnijiet meħtieġa biex 'il quddiem isiru ċittadini attivi u jirnexxu fuq il-post tax-xogħol u fis-soċjetà, irrispettivament mill-istatus soċjoekonomiku, kulturali, razzjali, etniku, reliġjuż u l-orjentazzjoni sesswali. Dan is-sillabu jipprovdi opportunitajiet ġusti għall-istudenti kollha sabiex jilħqu kisbiet edukattivi sa tmiem il-vjaġġ edukattiv tagħhom. Dan jippermettilhom li jipparteċipaw fit-tagħlim tul il-ħajja, inaqqsu r-rata għolja ta' tluq bikri mill-iskola u jassiguraw li l-istudenti kollha jiksbu l-kompetenzi ewlenin tas-seklu wieħed u għoxrin.

Dan il-programm jinkludi wkoll kisbiet ta' tagħlim relatati ma' temi kurrikulari wiesgħa, jiġifieri l-litteriżmu diġitali; id-diversità; il-kreattività u l-innovazzjoni tal-intraprenditorija; l-iżvilupp sostenibbli u t-tagħlim u l-litteriżmu kooperattiv. B'dan il-metodu, l-istudenti jkunu jistgħu jiksbu b'mod sħiħ il-ħiliet, l-għarfien, l-attitudnijiet u l-valuri meħtieġa biex javvanzaw fit-tagħlim, fix-xogħol, fil-ħajja u fiċ-ċittadinanza.

X'inhu s-suġġett u kif huwa relatat ma' ħajjet il-kandidati, ma' Malta, u/jew mad-dinja?

Il-Malti, il-lingwa nazzjonali tagħna, huwa suġġett ewlieni u essenzjali fis-sistema edukattiva tagħna. Il-Malti huwa mezz komunikattiv u interattiv li jħaddan fih komunità waħda b'realtajiet diversi, u jiġbor fih identità lingwistika u kulturali li l-poplu Malti sawwar u għadu qiegħed isawwar skont il-milja taż-żmien. Permezz tal-Malti, l-istudenti se jkomplu jwessgħu l-esperjenza skolastika tagħhom fl-iżvilupp personali, kemm bħala individwi kif ukoll bħala ċittadini Maltin u Ewropej. Bil-Malti se jkomplu jwessgħu u jiżviluppaw il-ħiliet u l-kompetenzi tagħhom u b'hekk ikunu aktar imħejjija li jaqbdu opportunitajiet differenti ta' impjiegi. Il-metodoloġija li għandha titħaddem fit-tagħlim tal-kisbiet mit-tagħlim ta' dan is-sillabu hija li jien nitgħallem billi nagħmel u nipparteċipa b'mod attiv.

Dan is-sillabu jibni fuq żvilupp ta' għarfien, ħiliet, oqsma, kompetenzi u attitudnijiet li kull student, fi tmiem l-edukazzjoni obbligatorja tiegħu, għandu jkun mogħni bihom. Il-kisbiet ewlenin tas-sillabu jorbtu mal-qasam tal-iżvilupp tal-lingwi.

Fiex jikkonsisti l-istudju ta' dan is-suġġett?

Il-qafas jikkonsisti fi ħmistax-il kisba mit-tagħlim mifruxa taħt l-erba' ħiliet u żewġ oqsma tal-lingwa. Taħt kull kisba hemm kriterji tal-assessjar li fuqhom jinbena l-materjal għall-SBA u l-Controlled, li se jinfirxu tul it-tliet snin tal-programm edukattiv.

L-għanijiet ta' dan il-programm ta' kisbiet mit-tagħlim għal dan is-suġġett huma:

1. It-tħaddim tal-lingwa f'dak li għandu x'jaqsam mal-produzzjoni u l-interazzjoni.
2. Il-ħila komunikattiva skont ir-reġistru u l-forma li tkun titlob is-sitwazzjoni.
3. It-tħaddim u l-analiżi tal-lingwa b'mod preċiż.
4. L-għarfien u l-apprezzament ta' testi letterarji.

Fl-aħħar tal-programm, jien nista':

1. Nikkomunika tajjeb bil-Malti f'kuntesti varji u udjenzi differenti li nista' niltaqa' magħhom fil-ħajja tiegħi ta' kuljum;
2. Inħaddem l-erba' ħiliet u żewġ oqsma tal-lingwa b'mod effettiv, tajjeb u li jagħmilni membru attiv fis-soċjetà li ngħix fiha;
3. Naħdem u nipparteċipa fiċ-ċrieki differenti li ngħix fihom fis-soċjetà tal-lum;
4. Inkompli nistudja aktar 'il quddiem billi nkun ksibt l-għarfien, il-ħiliet, il-kompetenzi u l-attitudnijiet meħtieġa biex nibqa' nitgħallem tul ħajti kollha;
5. Napprezza aspetti kulturali, letterarji, politiċi u soċjali, fost l-oħrajn, u niżviluppa ġudizzji personali għalihom, u hekk inkun ċittadin attiv fl-oqsma kollha tal-ħajja ta' madwari.

Il-Lista ta' Kisbiet mit-Tagħlim

Fl-aħħar tal-programm, jien nista':

Kisba 1. Nuża l-lingwa biex inwassal l-informazzjoni.

Kisba 2. Nitkellem b'korrettezza u preċiżjoni skont il-kuntest u l-udjenza.

Kisba 3. Nisma' test/i għall-fehim fuq suġġetti, f'kuntesti jew sitwazzjonijiet differenti.

Kisba 4. Nagħraf it-tifsira tal-kliem misjub f'test moqri.

Kisba 5. Nagħraf l-istruttura, l-organizzazzjoni, u t-tekniki differenti li jħaddmu l-kittieba biex isawru ġeneru ta' kitba.

Kisba 6. Nagħraf il-funzjoni tat-test moqri skont l-iskop u l-udjenza li għalih inkiteb.

Kisba 7. Infassal il-kitba tiegħi skont l-istadji ewlenin tal-proċess tal-kitba.

Kisba 8. Ninqeda bil-kitba biex nilħaq funzjonijiet komunikattivi varji.

Kisba 9. Inħaddem Malti tajjeb biex nikteb ġeneri differenti għal udjenza u bi skopijiet differenti.

Kisba 10. Inħaddem kategoriji grammatikali biex ninqeda sew bil-lingwa miktuba.

Kisba 11. Nidentifika ġeneri differenti letterarji.

Kisba 12. Napprezza l-funzjoni tat-tema/i f'testi letterarji.

Kisba 13. Nikkummenta b'mod kritiku fuq testi letterarji.

Kisba 14. Nanalizza l-elementi stilistiċi li jsawru testi letterarji.

Il-Komponenti tas-Suġġett

1. It-Taħdit
2. Is-Smigħ
3. Il-Qari
4. Il-Kitba
5. Il-Metalingwa
6. Il-Letteratura

Id-Deskritturi tal-Livell tal-Programm

Dan is-sillabu jistabbilixxi l-kontenut u l-metodu tal-assessjar għall-għoti taċ-Ċertifikat tal-Edukazzjoni Sekondarja fil-**MALTI** f'Livell 1, 2 jew 3. It-tagħlim ta' dan il-programm jibda minn Settembru 2022. L-ewwel ċertifikati joħorġu fis-sena 2025.

It-tabella li jmiss tirreferi għal-livelli li l-kandidati jistgħu jiksbu meta jagħmlu l-eżamijiet taċ-ĊES. Dawn huma spjegazzjonijiet ġeneriċi li jiddeskrivu l-kumplessità u sa fejn iwassal kull livell sabiex il-kandidati jiksbu ċertifikat ta' llivell 1, 2 jew 3 fil-Malti. (L-inqas livell huwa Livell 1 u l-ogħla livell huwa Livell 3).

Livell 1 Fl-aħħar tal-programm il-kandidati jkunu kisbu għarfien, ħiliet u kompetenzi bażiċi fis-suġġett bħal ħiliet komunikattivi bażiċi u l-ħila li jsegwu istruzzjonijiet sempliċi b'għan li jitlesta l-eżerċizzju mogħti. L-eżerċizzji se jinkludu għajnuna.
Livell 2 Fl-aħħar tal-programm il-kandidati jkunu kisbu għarfien, ħiliet u kompetenzi tajbin fis-suġġett bħall-interpretazzjoni ta' informazzjoni u ideat mogħtija. Il-kandidati se jkunu żviluppaw il-ħila li jaħdmu eżerċizzji kumplessi. L-eżerċizzji se jinkludu ftit għajnuna.
Livell 3 Fl-aħħar tal-programm il-kandidati, b'mod awtonomu, se jkunu kapaċi japplikaw l-għarfien u l-ħiliet f'varjetà ta' eżerċizzji kumplessi. Il-kandidati se jħaddmu l-ħila tal-ħsieb kritiku biex janalizzaw, jevalwaw u jirriflettu fuq xogħolhom u xogħol ħaddieħor. Eżerċizzji kumplessi, li fihom il-kandidati jridu jagħtu soluzzjoni, jaf ikunu parti mill-proċess tal-assessjar.

Il-Kisbiet mit-Tagħlim u l-Kriterji tal-Assessjar

L-Aspett tas-Suġġett:	It-Taħdit
Kisba mit-Tagħlim 1: Karta II	Nuża l-lingwa biex inwassal l-informazzjoni.

Kriterju tal-Assessjar (Livell 1)	Kriterju tal-Assessjar (Livell 2)	Kriterju tal-Assessjar (Livell 3)
1.1a Nagħmel xi talbiet jew mistoqsijiet ħfief biex nikseb it-tagħrif meħtieġ f'kuntesti varji tal-ħajja ta' kuljum billi nuża reġistri ta' taħdit formali, edukat u pulit. *Eż. biex nikseb informazzjoni storika fuq post prominenti fir-raħal/belt tiegħi jew tagħrif bijografiku għal xi intervista.*	1.2a Nagħmel talbiet u mistoqsijiet biex nikseb it-tagħrif li neħtieġ billi naddatta l-livell ta' formalità fit-taħdit tiegħi skont is-sitwazzjoni, il-kuntest u l-udjenza. *Eż. nitlob informazzjoni fuq id-drittijiet tiegħi bħala konsumatur, u l-bqija.*	1.3a Nagħmel talbiet u mistoqsijiet b'reqqa biex nikseb tagħrif iddettaljat, bħal meta nitlob informazzjoni fuq suġġetti u proċessi ġodda li jkunu jeħtieġu ammont konsiderevoli ta' dettalji. *Eż. indaħħal applikazzjoni għal xogħol u d-dokumenti/ il-formoli li nibgħat.*
1.1b Nitkellem fuqi nnifsi, fuq il-familja tiegħi u l-ambjent li ngħix fih.	1.2b Nitkellem fuq għadd ta' ġrajjiet kurrenti li nkun qrajt jew smajt fil-ġurnali jew fl-aħbarijiet ta' kuljum.	1.3b Nitkellem fuq okkażjonijiet formali/informali u soċjali.
1.1ċ Nagħmel preżentazzjoni orali qasira, wara li naqra test fattwali, biex nuri li fhimtu.	1.2ċ Nagħmel preżentazzjoni orali li tista' tkun bl-għajnuna ta' mezzi teknoloġiċi, drama, kant jew arti espressiva, fuq suġġett speċifiku mhux tal-għażla tiegħi wara li nkun fittixt u rriċerkajt fuqu.	1.3ċ Nagħmel preżentazzjoni orali fejn nippreżenta t-tagħrif, ir-riċerka u l-ideat tiegħi f'ambjent li fih is-semmiegħa jkunu mistiedna u jħossuhom komdi li jistaqsuni biex niċċaralhom xi punti u hekk jifhmu aħjar.
1.1d Nippreżenta diversi punti għal taħdita.	1.2d Nagħti taħdita ppjanata b'mod individwali.	1.3d Nagħti taħdita ddettaljata.
1.1e Nitkellem quddiem udjenza, waħdi jew m'oħrajn, fuq xi avvenimenti/elementi ewlenin li jsawru l-kultura u l-identità Maltija.	1.2e Nesponi minn angoli u pożizzjonijiet differenti temi ta' interess ġenerali. *Eż. id-divertiment, l-ivvjaġġar, iż-żgħożija, id-dinja tax-xogħol, l-ambjent, il-politika, u nispjega l-impatt li*	1.3e Nitkellem wara li nkun irriċerkajt fuq il-kultura Maltija fil-kuntest ta' kulturi Mediterranji u Ewropej oħra.

Kriterju tal-Assessjar (Livell 1)	Kriterju tal-Assessjar (Livell 2)	Kriterju tal-Assessjar (Livell 3)
Eż. l-ikel, il-festi, ix-xogħlijiet u s-snajja' ta' lbieraħ u tal-lum, l-ambjent, l-istorja u l-leġġendi.	*dawn għandhom fuqi bħala individwu kif ukoll fuq is-soċjetà ta' madwari.*	*Eż. il-lingwa, il-migrazzjoni, l-ikel, l-istorja, drawwiet u tradizzjonijiet.*
1.1f Nitkellem mill-perspettiva tiegħi dwar topik partikolari.	1.2f Ngħid jekk naqbel jew ma naqbilx ma' perspettiva/i ppreżentata/i minn kelliema oħra f'diskussjoni.	1.3f Ngħid fi kliemi l-perspettivi differenti li tqajmu waqt id-diskussjoni.

L-Aspett tas-Suġġett:	**It-Taħdit**
Kisba mit-Tagħlim 2: **Karta II**	Nitkellem b'korrettezza u preċiżjoni skont il-kuntest u l-udjenza.

Kriterju tal-Assessjar (Livell 1)	Kriterju tal-Assessjar (Livell 2)	Kriterju tal-Assessjar (Livell 3)
2.1a Nitkellem ċar u ninftiehem tajjeb bi pronunzja tajba, vuċi ċara, ton, ġesti u bi ftit espressjonijiet, b'mod li s-semmiegħ jifhem.	2.2a Nitkellem b'mod mexxej u espressjoni idjomatika tajba, ħeffa naturali f'kull kuntest li fih nitkellem.	2.3a Nitkellem b'kunfidenza, b'addattament xieraq fi kliemi, b'artikulazzjoni u tlissin sewwa tal-kliem skont il-kuntest u l-għan tal-komunikazzjoni.
2.1b Nuża kliem sempliċi u dirett marbut mal-ħajja u l-esperjenzi tiegħi.	2.2b Nuża kliem ċar u preċiż billi nagħraf inqabbel il-kontenut li ngħid mal-kuntest.	2.3b Nuża kliem preċiż u varjat skont kif jitlob il-kuntest, bi stil/i u reġistru/i differenti, b'mod kunfidenti f'okkażjonijiet formali/informali.
2.1ċ Nagħżel kliem xieraq biex insostni l-argumenti tiegħi skont l-okkażjoni u l-kuntest tad-diskussjoni.	2.2ċ Nagħżel kliem, espressjonijiet u ġesti xierqa biex insostni l-argumenti tiegħi skont l-okkażjoni u l-kuntest tad-diskussjoni; b'hekk inwassal il-punt tiegħi b'aktar qawwa biex nikkonvinċi lill-udjenza.	2.3ċ Nuża l-frażijiet it-tajba u kliem muftieħ b'intervent fid-diskussjoni, kif ukoll nagħti l-fehma tiegħi fil-mument opportun u skont il-kuntest, b'rabta ma' dak li jkun qed jiġi diskuss.
2.1d Inwassal diskors sempliċi u nsemmi xi dettalji marbutin mas-suġġett mogħti.	2.2d Nagħti bil-fomm il-livell meħtieġ ta' dettall f'dak li ngħid u nżomm dejjem mas-suġġett, wara li nagħraf u ngħarbel il-kuntest, is-sitwazzjoni u l-udjenza.	2.3d Nuża firxa wiesgħa ta' lessiku u strutturi sintattiċi kumplessi biex nikkomunika kunċetti varji, filwaqt li naddatta l-livell ta' formalità tal-lingwa u l-istil tat-taħdit skont l-udjenza u l-kuntest.
2.1e Nesprimi l-fehma tiegħi bi struttura grammatikali u sintattika tajba.	2.2e Nesprimi xi fehmiet bi struttura grammatikali u sintattika tajba, u b'intonazzjoni tajba.	2.3e Nesprimi għadd ta' fehmiet u l-ħsus tiegħi bi struttura grammatikali u sintattika tajba, u b'intonazzjoni tajba.

L-Aspett tas-Suġġett:	**Is-Smigħ**
Kisba mit-Tagħlim 3: **Karta I**	Nisma' test/i għall-fehim fuq suġġetti, f'kuntesti jew sitwazzjonijiet differenti.

Kriterju tal-Assessjar (Livell 1)	Kriterju tal-Assessjar (Livell 2)	Kriterju tal-Assessjar (Livell 3)
3.1a Insegwi diskursata qasira u sempliċi.	3.2a Insegwi diskursata li għandha kuntest tematiku u lessiku kumpless.	3.3a Insegwi diskursata li għandha kuntest tematiku u lessiku tekniku.
3.1b Insegwi test waqt li nikteb fil-qosor xi dettalji li nkun smajt.	3.2b Insegwi test waqt li ninterpreta fil-qosor il-kontenut li nkun smajt. *Eż. avviż, istruzzjoni, direzzjoni, bijografija, ġrajja, rakkont, rapport, aħbar, reklam, dokumentarju, ċifra, statistika, kanzunetta.*	3.3b Insegwi test waqt li nevalwa l-kontenut li nkun smajt billi nagħti wkoll il-ġudizzju tiegħi.
3.1ċ Nagħżel it-tifsira ta' lessiku bażiku skont kif użat fil-kuntest.	3.2ċ Nagħti t-tifsira ta' għażla wiesgħa ta' lessiku użat f'test.	3.3ċ Nanalizza l-użu ta' varjetà wiesgħa ta' lessiku użat f'test.
3.1d Nagħraf ideat jew punti ġenerali f'test dwar tema familjari.	3.2d Nagħraf ideat jew punti speċifiċi f'test dwar temi familjari u mhux.	3.3d Nagħraf ideat jew punti speċifiċi kif ukoll espressjonijiet idjomatiċi/figurattivi f'test dwar varjetà ta' temi.
3.1e Nidentifika t-ton, il-vuċi u l-ġesti mħaddmin fil-ħajja ta' kuljum.	3.2e Niddistingwi t-tonijiet, il-vuċijiet u l-ġesti differenti mħaddmin f'diskorsi formali u informali. *Eż. ton ironiku u sarkastiku.*	3.3e Nanalizza l-effett li jħallu t-tonijiet, il-vuċijiet u l-ġesti ta' firxa wiesgħa ta' diskorsi bil-kitba.
3.1f Inwieġeb mistoqsijiet referenzjali.	3.2f Inwieġeb mistoqsijiet differenti fuq firxa ta' suġġetti.	3.3f Inwieġeb mistoqsijiet differenti fuq firxa ta' suġġetti, f'kuntesti u sitwazzjonijiet differenti.
3.1ġ Nisma' fehma waħda waqt li nqabbilha ma' tiegħi.	3.2ġ Nisma' għadd ta' fehmiet waqt li nifhem kif jirrelataw ma' xulxin.	3.3ġ Nifhem fehmiet differenti waqt li nifhem kif jirrelataw flimkien, u nesprimi l-fehma tiegħi.

L-Aspett tas-Suġġett:	**Il-Qari**
Kisba mit-Tagħlim 4: **Karta I u Karta II**	Nagħraf it-tifsira tal-kliem misjub f'test moqri.

Kriterju tal-Assessjar (Livell 1)	Kriterju tal-Assessjar (Livell 2)	Kriterju tal-Assessjar (Livell 3)
4.1a Nersaq viċin it-tifsira ta' kliem sempliċi misjub f'test/i dwar suġġetti fil-ħajja ta' kuljum.	4.2a Nagħti t-tifsira ta' kliem u frażijiet misjuba f'testi dwar suġġetti ta' interess ġenerali.	4.3a Nagħti t-tifsira ta' kliem u frażijiet skont il-kuntest f'testi speċjalizzati.
4.1b Nasal għal tifsira ta' kliem u espressjonijiet skont il-kuntest.	4.2b Nispjega reġistru mislut mill-ħajja ta' kuljum.	4.3b Nispjega reġistru tekniku/akkademiku.
4.1ċ Nabbina t-tifsira ta' dettalji speċifiċi (deissi) skont l-informazzjoni misjuba qabel.	4.2ċ Nislet it-tifsira ta' dettalji speċifiċi (deissi) skont l-informazzjoni misjuba qabel u wara.	4.3ċ Nispjega t-tifsira ta' dettalji speċifiċi (deissi) skont l-informazzjoni misjuba lil hinn mit-test.
4.1d Inwieġeb mistoqsijiet diretti fuq lessiku misjub f'test.	4.2d Inwieġeb mistoqsijiet inferenzjali fuq lessiku misjub f'test.	4.3d Inwieġeb mistoqsijiet evalwattivi fuq lessiku misjub f'test.

L-Aspett tas-Suġġett:	Il-Qari
Kisba mit-Tagħlim 5: Karta I u Karta II	Nagħraf l-istruttura, l-organizzazzjoni, u t-tekniki differenti li jħaddmu l-kittieba biex isawru ġeneru ta' kitba.

Kriterju tal-Assessjar (Livell 1)	Kriterju tal-Assessjar (Livell 2)	Kriterju tal-Assessjar (Livell 3)
5.1a Naqra test b'lingwa sempliċi.	5.2a Naqra test b'lingwa użata ta' spiss u ta' kuljum.	5.3a Naqra test twil u kumpless.
5.1b Nagħmel lista bil-punti ewlenin f'test sempliċi.	5.2b Nifred il-punti ewlenin minn dawk sekondarji f'test kumpless biex insawwar taqsira bihom.	5.3b Insawwar taqsira bil-punti ewlenin misjuba f'test twil u aktar kumpless.
5.1ċ Nagħraf ir-relazzjoni bejn it-test u xi stampa/i b'rabta miegħu.	5.2ċ Nikkummenta fuq ir-relazzjoni bejn it-test u l-viżwal b'rabta miegħu.	5.3ċ Nispjega r-relazzjoni bejn partijiet mit-test u xi informazzjoni rappreżentata b'mod grafiku dwaru.
5.1d Niddistingwi bejn fatt u opinjoni f'test sempliċi.	5.2d Niddistingwi bejn fatt u opinjoni f'test twil.	5.3d Nislet evidenza minn test twil u kumpless, id-distinzjoni bejn fatt u opinjoni, u dak li hu implikat bejn il-linji.
5.1e Nidentifika l-preġudizzju tal-kittieb/a.	5.2e Nislet evidenza dwar il-preġudizzju li ssaħħaħ il-konklużjoni tiegħi.	5.3e Nagħraf l-istrateġiji li jħaddem il-kittieb/a biex jaffettwa lill-qarrejja.
5.1f Nidentifika xi tekniki bażiċi li jagħtu identità lill-istruttura u l-organizzazzjoni ta' test sempliċi.	5.2f Nidentifika xi tekniki f'test li jagħtu identità lill-istruttura u l-organizzazzjoni ta' test twil.	5.3f Nikkummenta fuq l-effett li għandhom għadd ta' tekniki li jagħtu identità lill-istruttura u l-organizzazzjoni f'test twil u kumpless.
5.1ġ Inwieġeb mistoqsijiet diretti fuq test.	5.2ġ Inwieġeb mistoqsijiet inferenzjali fuq test.	5.3ġ Inwieġeb mistoqsijiet evalwattivi fuq test.

L-Aspett tas-Suġġett:	**Il-Qari**
Kisba mit-Tagħlim 6: **Karta I u Karta II**	Nagħraf il-funzjoni tat-test moqri skont l-iskop u l-udjenza li għalih inkiteb.

Kriterju tal-Assessjar (Livell 1)	Kriterju tal-Assessjar (Livell 2)	Kriterju tal-Assessjar (Livell 3)
6.1a Insib silta fuq suġġett li nixtieq naqra dwaru.	6.2a Nidentifika silta b'rabta ma' tema f'sorsi differenti *bħal siti elettroniċi, kotba, u enċiklopediji*.	6.3a Nevalwa r-relevanza ta' silta dwar tema li nixtieq naqra dwarha.
6.1b Naqra kitba b'leħen ċar skont il-punteġġjatura bażika fiha.	6.2b Naqra kitba bis-sens u b'mod espressiv skont l-għeliem tal-punteġġjatura.	6.3b Naqra b'intonazzjoni tajba skont karatteristiċi differenti tal-kitba.
6.1ċ Nidentifika l-udjenza ta' test sempliċi.	6.2ċ Nidentifika l-udjenza ta' test kumpless.	6.3ċ Nispjega għal min hu miktub test twil u kumpless billi nislet karatteristiċi minnu.
6.1d Nidentifika l-funzjoni ewlenija ta' test sempliċi.	6.2d Nagħraf il-funzjoni u l-iskop ta' test kumpless.	6.3d Nispjega l-funzjonijiet u l-iskopijiet ta' test aktar kumpless billi nislet eżempji minnu.
6.1e Inwieġeb mistoqsijiet diretti fuq test.	6.2e Inwieġeb mistoqsijiet inferenzjali fuq test.	6.3e Inwieġeb mistoqsijiet evalwattivi fuq test.

L-Aspett tas-Suġġett:	Il-Kitba
Kisba mit-Tagħlim 7: Karta I u Karta II	Infassal il-kitba tiegħi skont l-istadji ewlenin tal-proċess tal-kitba.

Kriterju tal-Assessjar (Livell 1)	Kriterju tal-Assessjar (Livell 2)	Kriterju tal-Assessjar (Livell 3)
7.1a Infassal pjan bażiku skont it-tema mogħtija.	7.2a Infassal pjan skont il-ġeneru u t-tema mogħtija.	7.3a Infassal pjan mirqum skont il-ġeneru u t-tema mogħtija li jgħinni fil-kitba tiegħi.
7.1b Nikteb l-ewwel verżjoni tal-kitba tiegħi skont il-pjan bażiku.	7.2b Nikteb l-ewwel verżjoni tal-kitba tiegħi skont il-ġeneru u t-tema mogħtija.	7.3b Nikteb l-ewwel verżjoni tal-kitba tiegħi skont it-tema mogħtija u li tersaq lejn il-ġeneru magħżul.
7.1ċ Nidentifika t-tibdil lessikali li nixtieq nagħmel fl-abbozz/i tal-kitba tiegħi.	7.2ċ Nagħmel il-bidliet sintattiċi b'risq titjib tal-abbozz/i tal-kitba tiegħi.	7.3ċ Nagħmel il-bidliet fl-organizzazzjoni tal-paragrafi li għamilt fl-abbozz/i tal-kitba tiegħi.
7.1d Nidentifika, bl-għajnuna, il-bidliet tal-punteġġjatura, tal-ortografija u tal-grammatika fl-abbozz/i tal-kitba tiegħi.	7.2d Nagħmel il-bidliet tal-punteġġjatura, tal-ortografija u tal-grammatika fl-abbozz/i tal-kitba tiegħi.	7.3d Nagħmel il-bidliet neċessarji biex il-kitba tiegħi tkun koerenti.
7.1e Nikteb il-verżjoni finali billi nsegwi forma.	7.2e Nikteb il-verżjoni finali bi gwida.	7.3e Nikteb il-verżjoni finali waħdi.

L-Aspett tas-Suġġett:	**Il-Kitba**
Kisba mit-Tagħlim 8: **Karta I u Karta II**	Ninqeda bil-kitba biex nilħaq funzjonijiet komunikattivi varji.

Kriterju tal-Assessjar (Livell 1)	Kriterju tal-Assessjar (Livell 2)	Kriterju tal-Assessjar (Livell 3)
8.1a Nikteb sentenzi f'paragrafi ta' qisien differenti billi norganizzahom skont il-mixja tal-ideat.	8.2a Norganizza l-informazzjoni u l-ideat minn dak li ktibt b'mod ċar, skont it-tifsila mitluba mill-ġeneru, u li jkollhom kontinwità.	8.3a Nirranġa dak li ktibt skont is-sekwenza, l-informazzjoni u l-ideat b'mod loġiku u koerenti minn paragrafu għal ieħor, u f'relazzjoni mal-kitba sħiħa.
8.1b Nikteb kitbiet sempliċi skont in-natura tal-kitba narrattiva.	8.2b Nikteb kitbiet kumplessi skont in-natura tal-kitba narrattiva.	8.3b Nikteb kitbiet aktar kumplessi skont in-natura tal-kitba narrattiva.
8.1ċ Nikteb kitbiet sempliċi skont in-natura tal-kitba deskrittiva.	8.2ċ Nikteb kitbiet kumplessi skont in-natura tal-kitba deskrittiva.	8.3ċ Nikteb kitbiet aktar kumplessi skont in-natura tal-kitba deskrittiva.
8.1d Nikteb kitbiet sempliċi skont in-natura tal-kitba argumentattiva.	8.2d Nikteb kitbiet kumplessi skont in-natura tal-kitba argumentattiva.	8.3d Nikteb kitbiet aktar kumplessi skont in-natura tal-kitba argumentattiva.
8.1e Nikteb kitbiet sempliċi skont in-natura tal-kitba espożitorja.	8.2e Nikteb kitbiet kumplessi skont in-natura tal-kitba espożitorja.	8.3e Nikteb kitbiet aktar kumplessi skont in-natura tal-kitba espożitorja.

L-Aspett tas-Suġġett:	**Il-Kitba**
Kisba mit-Tagħlim 9: **Karta I u Karta II**	Inħaddem Malti tajjeb biex nikteb ġeneri differenti għal udjenza u bi skopijiet differenti.

Kriterju tal-Assessjar (Livell 1)	Kriterju tal-Assessjar (Livell 2)	Kriterju tal-Assessjar (Livell 3)
9.1a Nikteb, billi nsegwi forma, it-tqassim li jitlob il-ġeneru.	9.2a Nikteb skont it-tqassim li jitlob il-ġeneru, bi gwida.	9.3a Nikteb waħdi skont it-tqassim li jitlob il-ġeneru.
9.1b Nikteb ftit ideat u b’rabta mat-tema.	9.2b Nikteb għadd ta’ ideat u b’rabta mat-tema.	9.3b Nikteb ħafna ideat ċari u sodi li jirriflettu s-suġġett minn angoli differenti.
9.1ċ Nikteb bi ftit rabta bejn il-paragrafi.	9.2ċ Nikteb b’rabta bejn il-paragrafi, li xi drabi ma tkunx ċara jew diretta, imma b’sekwenza tajba.	9.3ċ Nikteb kitba li ssegwi minn parti għall-oħra b’mod naturali u b’sekwenza tajba.
9.1d Nikteb bi stil sempliċi.	9.2d Nikteb bi stil mexxej u ftit elaborat skont il-ġeneru.	9.3d Nikteb kitba bi stil mexxej, mirqum u jsegwi tajjeb tul il-ġeneru kollu.
9.1e Nikteb bi ftit espressjonijiet u lessiku.	9.2e Nikteb għadd ta’ espressjonijiet u firxa ta’ lessiku limitat skont il-kuntest.	9.3e Nikteb ħafna espressjonijiet mexxejja u b’lessiku wiesa’ skont il-kuntest.
9.1f Nikteb kitba li tersaq lejn kwalità tajba.	9.2f Nikteb kitba li tersaq lejn kwalità tajba u l-oriġinalità.	9.3f Nikteb kitba ta’ kwalità u oriġinali ħafna.
9.1ġ Nikteb b’sinjali bażiċi tal-punteġġjatura.	9.2ġ Nikteb għadd ta’ sinjali tal-punteġġjatura.	9.3ġ Nikteb is-sinjali kollha tal-punteġġjatura fil-post it-tajjeb.

Kriterju tal-Assessjar (Livell 1)	Kriterju tal-Assessjar (Livell 2)	Kriterju tal-Assessjar (Livell 3)
9.1g Nikteb sentenzi bażiċi u sempliċi.	9.2g Nikteb sentenzi komposti.	9.3g Nikteb varjetà ta' sentenzi kumplessi bla żbalji sintattiċi.
9.1għ Nikteb strutturi grammatikali sempliċi.	9.2għ Nikteb strutturi grammatikali differenti.	9.3għ Nikteb strutturi grammatikali kumplessi.
9.1h Nikteb bi strutturi ortografiċi sempliċi.	9.2h Nikteb bi strutturi ortografiċi differenti.	9.3h Nikteb bi strutturi ortografiċi kumplessi.
9.1ħ Nikteb b'ton xieraq u tajjeb.	9.2ħ Nikteb kliem li joħloq burdata partikolari jew emozzjoni.	9.3ħ Nikteb strutturi kumplessi jew frażijiet idjomatiċi li joħolqu burdata partikolari jew emozzjoni.
9.1i Nikteb b'reġistru informali fil-kitba tiegħi.	9.2i Nikteb b'mod ġenerali b'reġistru formali fil-kitba tiegħi skont il-ġeneru.	9.3i Nikteb b'mod konsistenti b'reġistru formali fil-kitba tiegħi skont il-ġeneru.
9.1ie B'għajnuna**,** nistabbilixxi għan meta nikteb.	9.2ie Nikteb b'għan ċar, bi stil xieraq.	9.3ie Nikteb b'għanijiet ċari bi stil xieraq matul il-kitba kollha.
9.1j B'għajnuna, nindirizza l-kitba tiegħi għal udjenza ġenerali.	9.2j Nindirizza l-kitba tiegħi għal udjenza partikolari.	9.3j Nindirizza l-kitba tiegħi għal udjenza speċifika jew ristretta.

L-Aspett tas-Suġġett:	Il-Metalingwa
Kisba mit-Tagħlim 10: Karta I u Karta II	Inħaddem kategoriji grammatikali biex ninqeda sew bil-lingwa miktuba.

Kriterju tal-Assessjar (Livell 1)	Kriterju tal-Assessjar (Livell 2)	Kriterju tal-Assessjar (Livell 3)
10.1a Nidentifika aspetti morfoloġiċi tal-Malti.	10.2a Ninterpreta aspetti morfoloġiċi tal-Malti.	10.3a Inħaddem aspetti morfoloġiċi tal-Malti.
10.1b Nidentifika aspetti semantiċi f'silta.	10.2b Infisser aspetti semantiċi f'silta.	10.3b Inħaddem aspetti semantiċi f'kitba.

L-Aspett tas-Suġġett:	Il-Letteratura
Kisba mit-Tagħlim 11: Karta I u Karta II	Nidentifika ġeneri differenti letterarji.

Kriterju tal-Assessjar (Livell 1)	Kriterju tal-Assessjar (Livell 2)	Kriterju tal-Assessjar (Livell 3)
11.1a Nidentifika karatteristiċi f'ġeneri letterarji li naqra.	11.2a Niddeskrivi l-effett ta' karatteristiċi differenti f'ġeneri li naqra.	11.3a Nevalwa l-effett ta' karatteristiċi varji f'ġeneri li naqra.
11.1b Nidentifika l-għażla tal-kelma bħala kwalità ewlenija f'test letterarju.	11.2b Niddeskrivi l-mod kif qed jintuża l-kliem bħala kwalità ewlenija f'test letterarju.	11.3b Nevalwa kif l-għażla tal-kliem u t-tħaddim tiegħu f'test letterarju jikkontribwixxu għal effett unitarju.
11.1ċ Nidentifika test letterarju skont il-perjodu (Romantiku u Modern) li nkiteb fih minn xi kwalità stilistika distintiva li jkollu.	11.2ċ Nabbina kwalitajiet stilistiċi ma' perjodi speċifiċi fil-letteratura Maltija (Romantiku u Modern).	11.3ċ Nevalwa kif kwalitajiet ta' perjodu storiku jipproduċu karatteristiċi stilistiċi partikolari.

L-Aspett tas-Suġġett:	**Il-Letteratura**
Kisba mit-Tagħlim 12: **Karta I u Karta II**	Napprezza l-funzjoni tat-tema/i f'testi letterarji.

Kriterju tal-Assessjar (Livell 1)	Kriterju tal-Assessjar (Livell 2)	Kriterju tal-Assessjar (Livell 3)
12.1a Nidentifika l-mod kif in-narratur/narratriċi iħares/tħares lejn suġġett f'test letterarju.	12.2a Nispjega kif in-narratur/narratriċi j/tħaddem perspettiva (punt di vista) partikolari f'test letterarju.	12.3a Nanalizza kif in-narratur/narratriċi j/tiżvolġi punti di vista partikolari f'test letterarju.
12.1b Nidentifika t-tema/i ewlenija f'test letterarju.	12.2b Nidentifika s-sottotema/i f'test letterarju.	12.3b Nispjega kif tema/i u sottotema/i jiżviluppaw u jinteraġixxu flimkien biex joħolqu effett wieħed u kumpless fil-qarrejja.
12.1ċ Nislet il-vokabularju li jidentifika tema.	12.2ċ Nikkummenta fuq kif il-vokabularju b'rabta ma' tema misjuba f'test letterarju jista' jirrifletti kundizzjoni/jiet soċjali partikolari.	12.3ċ Nevalwa kif il-vokabularju b'rabta ma' tema misjuba f'test letterarju jista' jirrifletti epoka/i partikolari.
12.1d Nidentifika t-tip ta' relazzjoni li jkun hemm bejn it-tema, u l-ambjentazzjoni u s-sitwazzjonijiet li jgħixu l-karattri.	12.2d Nispjega t-tip ta' relazzjoni li jkun hemm bejn it-tema, u l-ambjentazzjoni u s-sitwazzjonijiet li jsibu ruħhom fiha l-karattri.	12.3d Nistħarreġ it-tip ta' relazzjoni li jkun hemm bejn it-tema, u l-ambjentazzjoni u s-sitwazzjonijiet li jidħlu fihom il-karattri.
12.1e Nikkummenta fuq ir-relazzjoni bejn tema/i ewlenija u t-titlu magħżul f'test letterarju.	12.2e Nikkummenta fuq ir-relazzjoni bejn is-sottotema/i u t-titlu magħżul għal test letterarju.	12.3e Nikkummenta b'mod kritiku fuq ir-relazzjoni bejn it-temi/ u s-sottotema/i u r-relazzjoni mat-titlu magħżul biex jinħoloq effett wieħed u kumpless fil-qarrejja.
12.1f Nidentifika l-mod kif il-kittieb/a jħares/tħares lejn suġġett f'test letterarju.	12.2f Nispjega kif il-kittieb/a j/tħaddem perspettiva (punt di vista) partikolari f'test letterarju.	12.3f Nanalizza kif il-kittieb/a j/tiżvolġi punti di vista partikolari f'test letterarju.

L-Aspett tas-Suġġett:	Il-Letteratura
Kisba mit-Tagħlim 13: Karta I u Karta II	Nikkummenta b'mod kritiku fuq testi letterarji.

Kriterju tal-Assessjar (Livell 1)	Kriterju tal-Assessjar (Livell 2)	Kriterju tal-Assessjar (Livell 3)
13.1a Nikkummenta b'mod orali b'rabta ma' test letterarju.	13.2a Nikkummenta b'mod orali b'rabta ma' test letterarju billi nislet evidenza minnu.	13.3a Nikkummenta b'mod orali b'rabta ma' test letterarju billi nevalwa evidenza minnu.
13.1b Nitkellem jew nikteb dwar xi xebh (punti ta' qbil) bejn żewġ testi letterarji.	13.2b Nitkellem jew nikteb dwar xi differenzi (punti ta' nuqqas ta' qbil) bejn żewġ testi letterarji.	13.3b Nitkellem jew nikteb dwar kif l-awturi jiksbu effetti differenti skont it-tħaddim ta' teknikalitajiet varji misjuba f'żewġ testi letterarji.
13.1ċ Niddeskrivi xi kwalitajiet ta' test letterarju.	13.2ċ Niddeskrivi b'lingwa teknika xi kwalitajiet ta' test letterarju.	13.3ċ Nevalwa l-effett tal-kwalitajiet ta' test letterarju b'lingwa teknika preċiża.
13.1d Nikkummenta b'mod kritiku bil-kitba b'rabta ma' test letterarju. *Eż. poeżija, proża, dramm jew rumanz.*	13.2d Nikkummenta b'mod kritiku bil-kitba b'rabta ma' test letterarju billi nislet evidenza minnu.	13.3d Nikkummenta b'mod kritiku bil-kitba b'rabta ma' test letterarju billi nevalwa evidenza minnu.
13.1e Niddeskrivi kif it-test letterarju jista'/ma jistax jirrelata mal-esperjenza tiegħi.	13.2e Niddiskuti kif it-test letterarju jista'/ma jistax jirrelata mal-esperjenza tiegħi.	13.3e Nanalizza modi kif it-test letterarju jista'/ma jistax jirrelata mal-esperjenza tiegħi.
13.1f Nidentifika aspett bijografiku f'test letterarju.	13.2f Nispjega aspetti bijografiċi f'test letterarju.	13.3f Nevalwa l-effetti li joħolqu l-aspetti bijografiċi f'testi letterarji .

L-Aspett tas-Suġġett:	**Il-Letteratura**
Kisba mit-Tagħlim 14: **Karta I u Karta II**	Nanalizza l-elementi stilistiċi li jsawru testi letterarji.

Kriterju tal-Assessjar (Livell 1)	Kriterju tal-Assessjar (Livell 2)	Kriterju tal-Assessjar (Livell 3)
14.1a Nidentifika l-elementi tal-ħoss f'test letterarju.	14.2a Nispjega t-tħaddim tal-elementi tal-ħoss f'test letterarju.	14.3a Nanalizza l-effetti u l-funzjoni/jiet tal-elementi tal-ħoss f'test letterarju.
14.1b Nidentifika l-elementi figurattivi f'test letterarju.	14.2b Nispjega t-tħaddim tal-elementi figurattivi f'test letterarju.	14.3b Nanalizza l-effetti u l-funzjonijiet tal-elementi figurattivi f'test letterarju.
14.1ċ Nidentifika l-elementi strutturali f'test letterarju.	14.2ċ Nispjega t-tħaddim tal-elementi strutturali f'test letterarju.	14.3ċ Nanalizza l-effetti u l-funzjoni/jiet tal-elementi strutturali f'test letterarju.
14.1d Nidentifika l-elementi retoriċi f'test letterarju.	14.2d Nispjega t-tħaddim tal-elementi retoriċi f'test letterarju.	14.3d Nanalizza l-effetti u l-funzjoni/jiet tal-elementi retoriċi f'test letterarju.
14.1e Nidentifika kwalitajiet stilistiċi simili u differenti f'żewġ testi letterarji.	14.2e Inqabbel żewġ testi letterarji flimkien b'referenza għall-elementi stilistiċi tagħhom.	14.3e Nanalizza kif l-elementi stilistiċi varji jaħdmu u jħallu effett f'żewġ testi letterarji mqabblin flimkien.

L-Iskema tal-Assessjar

Kandidati tal-Iskola

L-assessjar jikkonsisti minn żewġ karti: L-Ewwel Karta u t-Tieni Karta. L-Ewwel Karta tikkonsisti minn assessjar ibbażat fl-iskola mhux moderat. Dan ix-xogħol għandu jiġi ssettjat u assessjat mill-iskola. It-Tieni Karta tikkonsisti f'karta li ssir fl-aħħar sena tas-sekondarja.

School Based Assessment (SBA): huwa kwalunkwe tip ta' assessjar issettjat mill-iskola magħmul skont is-sillabu taċ-ĊES li se jkun qed jirrefletti l-livell finali milħuq fis-suġġett.

Il-Karta Controlled: hija eżami bil-kitba ta' sagħtejn u oral ta' għaxar minuti issettajt fl-aħħar tal-programm u varjat fuq żewġ livelli:

a. Livelli 1 u 2;
b. Livelli 2 u 3.

Il-kandidati jridu jissodisfaw lill-eżaminaturi fl-Ewwel u fit-Tieni Karta sabiex jiksbu livell ogħla minn livell 1.

L-Ewwel Karta – School-Based Assessment: (30% tal-marka totali)

L-SBA se jiġi mmarkat minn 100 marka kull sena (9, 10 u 11). L-assessjar għal kull sena se jkopri 10% tal-marka globali u l-iskola se tagħti l-marka lill-MATSEC fl-aħħar sena tas-sekondarja. Għaldaqstant, il-marka ta' kull sena se tkun qed tikkontribwixxi għall-marka finali tal-SBA. L-SBA jrid jirrifletti is-sillabu tal-MATSEC fid-9 sena, l-10 sena u 11-il sena.

L-SBA jista' jinqasam f'żewġ kategoriji:

- L-SBA fil-Livell 1-2 irid ikopri l-kriterji tal-assessjar minn dawn iż-żewġ livelli. Huwa ssuġġerit li l-kriterji tal-assessjar ikunu ta' 40% f'Livell 1 u ta' 60% f'Livell 2;
- L-SBA fil-Livell 1-2-3 irid ikopri l-kriterji tal-assessjar minn dawn it-tliet livelli. Huwa ssuġġerit li l-kriterji tal-assessjar ikunu ta' 30% f'Livell 1 u 2 u ta' 40% f'Livell 3;
- Il-marka tal-SBA ppreżentata f'Livell 1-2 għall-kwalifika f'Livell 2-3 se tkun ikkalkulata minn 60% tal-marka oriġinali. Il-marka tibqa' kif inhi f'kwalunkwe każ ieħor.

It-Tieni Karta – Il-Karta Controlled (70% tal-marka totali)

L-Eżami (100 marka; sagħtejn + 10 minuti taħdit)

Il-Karta Controlled se:

- tkopri l-kisibiet kollha anke dawk li mhumiex indikati li se jiġu assessjati fl-SBA;
- immarkata minn 100.

Id-dettalji dwar l-assessjar jinsabu fl-Appendiċi.

Din it-tabella valida kemm għall-Kandidati tal-Iskola kif ukoll għall-Kandidati Privati.

- It-Taħdit (8.4%) - 12-il marka
- Il-Kitba (15.4%) - 22 marka
- Il-Qari (15.4%) - 22 marka
- Il-Metalingwa (15.4%) - 22 marka
- Il-Letteratura - Unseen u Preskrittiv* (15.4%) - 22 marka

***Ix-xogħlijiet preskritti huma misjubin fl-antoloġija letterarja; il-lista ta' testi tinsab fir-raba' appendiċi.**

Kandidati Privati

Il-Kandidati Privati mhumiex mistennija jagħmlu l-SBA bħall-Kandidati tal-Iskola. Il-Kandidati Privati għandhom jagħmlu Karta Controlled oħra minflok l-SBA. Il-Kandidati Privati se jiġu assessjati permezz ta' **ŻEWĠ** Karti Controlled, it-tieni waħda tkun dik komuni ma' tal-Kandidati tal-Iskola.

L-Ewwel Karta tal-Kandidati Privati (30% tal-marki totali)

L-Eżami (100 marka; karta ta' sagħtejn)

L-Ewwel Karta tal-Kandidati Privati se tkun eżami bi tliet Livelli 1, 2 u 3 kif indikat mis-sillabu tal-MATSEC. L-assessjar se jkun ibbażat fuq il-kisbiet indikati fis-sillabu għall-SBA.

Il-kisbiet u l-kriterji tal-assessjar jiffukaw fuq il-ħiliet se jiġu assessjati b'mistoqsiijiet permezz tal-kitba b'għan li juru l-fehim tal-kandidati.

It-Tieni Karta hija komuni mat-tieni karta li se jkollhom il-Kandidati tal-Iskola.

- Is-Smigħ (6%) - 20 marka
- Il-Qari (6%) - 20 marka
- Il-Kitba (6%) - 20 marka
- Il-Metalingwa u l-Ortografija (6%) - 20 marka
- Il-Letteratura Preskrittiva* (6%) - 20 marka

***Ix-xogħlijiet preskritti huma misjubin fl-antoloġija letterarja; il-lista ta' testi tinsab fir-raba' appendiċi.**

Il-Karta Controlled II (70%)

(Kemm għall-Kandidati tal-Iskola kif ukoll għall-kandidati privati)

- It-Taħdit (8.4%) - 12-il marka
- Il-Kitba (15.4%) - 22 marka
- Il-Qari (15.4%) - 22 marka
- Il-Metalingwa (15.4%) - 22 marka
- Il-Letteratura - Unseen u Preskrittiv* (15.4%) - 22 marka

***Ix-xogħlijiet preskritti huma misjubin fl-antoloġija letterarja; il-lista ta' testi tinsab fir-raba' appendiċi.**

L-Appendiċi

L-Ewwel Appendiċi – Il-Karta Controlled II

Ħila	**Livell 1-2**	**Livell 2-3**
	40% Livell 1 + 60% Livell 2	**40% Livell 2 + 60% Livell 3**
It-Taħdit **12-il marka** **(10 minuti)**	• Taqsima A – Qari b'vuċi għolja (2 marki) • Taqsima B – Wieġeb il-mistoqsijiet (5 marki) • Taqsima Ċ – Diskussjoni fuq stampa (5 marki)	• Taqsima A – Qari b'vuċi għolja (2 marki) • Taqsima B – Wieġeb il-mistoqsijiet (5 marki) • Taqsima Ċ – Diskussjoni fuq stampa (5 marki)
Il-Qari **22 marka**	• Silta ta' 300 kelma u mhux aktar minn 350; • Taqsima b'8 mistoqsijiet.	• Silta ta' 300 kelma u mhux aktar minn 350; • Taqsima b'8 mistoqsijiet.
Il-Kitba **22 marka**	• Ġeneri differenti japplikaw għal kitbiet differenti; • Dejjem għandha tingħata għażla ta' erba' titli (titlu għal kull tip ta' kitba); • Il-ġeneru tal-kitba jrid jissemma f'kull titlu; • Numru ta' kliem mitlub huwa bejn 240-270 kelma.	• Ġeneri differenti japplikaw għal kitbiet differenti; • Dejjem għandha tingħata għażla ta' erba' titli (titlu għal kull tip ta' kitba); • Il-ġeneru tal-kitba jrid jissemma f'kull titlu; • Numru ta' kliem mitlub huwa bejn 270-300 kelma.
Il-Metalingwa **22 marka**	• Morfoloġija (għajnuna fil-parentesi għal xi tweġibiet*) - aqra s-silta u wieġeb; - għażliet multipli (agħżel it-tajba); - imla l-vojt skont il-kuntest*; - tinqija u islet/sib mit-test. • Semantika - agħżel kelma oħra flok; - agħżel it-tifsira/ir-raġuni; - aqta' linja taħt it-tajba; - agħżel il-qasam li jorbot it-tifsira ta' dan il-kliem.	• Morfoloġija - aqra s-silta u wieġeb; - għażliet multipli (agħżel it-tajba); - imla l-vojt skont il-kuntest; - tinqija u islet/sib mit-test. • Semantika - agħżel kelma oħra flok; - agħżel it-tifsira/ir-raġuni; - aqta' linja taħt it-tajba; - agħżel il-qasam li jorbot it-tifsira ta' dan il-kliem.
Il-Letteratura **22 marka**	• Test mhux imħejji (unseen) - Test letterarju (novella/poeżija/poe-proża) m'għandux jaqbeż il-200 kelma;	• Test mhux imħejji (unseen) - Test letterarju (novella/poeżija/poe-proża) m'għandux jaqbeż il-200 kelma;

	- Test letterarju magħżul għandu jkun relevanti għall-kandidati; - Eżerċizzju b’4 mistoqsijiet. • Komponiment - Għażla bejn żewġ titli fuq l-erba’ taqsimiet tal-antoloġija; - Numru ta’ kliem mitlub huwa ta’ madwar 150 kelma.	- Test letterarju magħżul għandu jkun relevanti għall-kandidati; - Eżerċizzju b’4 mistoqsijiet. • Komponiment - Għażla bejn żewġ titli fuq l-erba’ taqsimiet tal-antoloġija; • Numru ta’ kliem mitlub huwa ta’ madwar 200 kelma.

It-Tieni Appendiċi – Il-Karta Controlled I (Kandidati Privati)

Ħila	**Livell 1-2-3**
	30% Livell 1 + 30% Livell 2 + 40% Livell 3
Is-Smigħ **20 marka**	• Silta ta' 300 kelma u mhux aktar minn 350; • Taqsima b'8 mistoqsijiet.
Il-Qari **20 marka**	• Silta ta' 300 kelma u mhux aktar minn 350; • Taqsima b'8 mistoqsijiet.
Il-Kitba **20 marka**	• Ġeneri differenti japplikaw għal kitbiet differenti; • Dejjem għandha tingħata għażla ta' erba' titli (titlu għal kull tip ta' kitba); • Il-ġeneru tal-kitba jrid jissemma f'kull titlu; • Numru ta' kliem mitlub huwa bejn 240-300 kelma.
Il-Metalingwa **20 marka**	• Morfoloġija (għajnuna fil-parentesi għal xi tweġibiet*) - aqra s-silta u wieġeb; - għażliet multipli (agħżel it-tajba); - imla l-vojt skont il-kuntest*; - tinqija u islet/sib mit-test. • Ortografija - aqra s-silta u wieġeb; - għażliet multipli (agħżel it-tajba); - imla l-vojt skont il-kuntest; - immarka l-iżball u iktbu tajjeb u agħti r-raġuni.
Il-Letteratura **20 marka**	• Referenza għal kuntest fuq xogħol letterarju mill-antoloġija - Seba' mistoqsijiet; - Waħda mit-tweġibiet tinkludi kitba fit-tul.

It-Tielet Appendiċi

It-Termini Letterarji għaċ-ĊES tal-Malti

Din il-lista tindika t-termini letterarji li l-kandidati huma mistennija ikunu jafu meta jersqu għall-SBA u għall-eżami.

Mhux mistennija li kandidati jkunu jafu dettalji żejda fuq it-terminoloġija għax dan ixekkel l-iskop estetiku u funzjonali tat-termini fit-tiswir tax-xogħol. L-iskop ewlieni huwa l-apprezzament ta' dawn il-mekkaniżmi li jagħmlu d-diskors letterarju differenti minn dak ta' kuljum, u l-kandidati huma mħeġġa jiddiskutu l-effetti tagħhom fuqhom infushom u fuq ix-xogħol inġenerali. **Għandha tingħata importanza lil-letterarjetà tat-test.**

L-Elementi tal-Ħoss	L-Elementi Figurattivi	L-Elementi Retoriċi	L-Elementi Strutturali
L-alliterazzjoni	Il-metafora	Ir-ritornell	L-asindeto
L-eliżjoni	Il-personifikazzjoni	L-anafora	Iċ-ċesura
Il-metru: il-vers regolari	Is-sineddoke	L-epiżewski	L-enjambment
Il-metru: il-vers ħieles/irregolari	Is-similitudni	L-anadiplosi	Id-djalogu
L-onomatopea		L-antiteżi	Il-paralleliżmu
Ir-rima (l-għarfien tagħha)		L-apostrofi	Il-polisindeto
Ir-rima mbewsa		L-ewfemiżmu	Referenza/tqabbil ma' xogħol ieħor
Ir-rima mqabbża		L-iperbole	L-istrofa
Ir-rima alternata		L-ironija	Il-vokabularju magħżul (ir-reġistru)
Ir-rima interna		Il-mistoqsija retorika	Il-plott
Ir-rima ħielsa		Il-paradoss	Il-karatterizzazzjoni
		Is-sarkażmu	L-ambjentazzjoni
		It-ton tal-poeżija/proża	Il-ġrajja
			Is-sottotema
			Is-sottoplott
			It-tema

*Dawk li huma mmarkati bl-isfar għandhom isiru fil-livell 3.

Ir-Raba' Appendiċi – testi fl-antoloġija *'Hemm Art fil-Folja'*

Taqsima A: Dun Karm[1]

1. Żagħżugħ ta' Dejjem
2. Għaliex? – Jedd il-Lsien Malti
3. Waħdi

Taqsima B: Novelli

1. Trevor Żahra - Il-Ħrafa ta' www.kullkulur.com
2. Joe Friggieri - Qsari tal-Fuħħar
3. Walid Nabhan - Il-Mutu
4. Rita Saliba - Farrett
5. Pierre J. Meilak - Il-Mejda tal-Mogħdija

Taqsima Ċ: Siltiet mir-Rumanzi

1. Nazju Ellul - Kapitlu 9
2. Ulied in-Nanna Venut fl-Amerka - Kapitlu 1
3. L-Ibleh - Kapitlu 20 (minn paġna 20 sa paġna 25)
4. Ġiżimin li Qatt ma Jiftaħ - Kapitlu 14
5. Magna Mater - Kapitlu 2

Taqsima D: Poeżiji

1. Rużar Briffa - Mill-Ġdid Poeta
2. Ġorġ Pisani - Għar Dalam
3. Anton Buttigieg - Lilia Agri
4. Karmenu Vassallo - Ħbiebi
5. Victor Fenech - F'Altamira Żewġ Barrin
6. Immanuel Mifsud - Il-Ktieb
7. Clare Azzopardi - Din Gżira Niexfa
8. Simone Galea - Lezzjoni
9. Maria Grech Ganado - Ħuta
10. Marjanu Vella - Ħitan tas-Sejjieħ
11. Lillian Sciberras - Bħal Minutiera

[1] It-tliet poeżiji ta' Dun Karm fit-Taqsima A se jiġu assessjati flimkien mal-poeżiji misjuba f'Taqsima D.

Tista' taċċessa l-antoloġija minn dawn il-ħoloq li ġejjin:

1. **Taqsima A: Dun Karm** - https://www.um.edu.mt/matsec/current-session/subjectspecificnotices/syllabiappendices/malti_antologija_a/

2. **Taqsima B: Novelli** - https://www.um.edu.mt/matsec/current-session/subjectspecificnotices/syllabiappendices/malti_antologija_b/

3. **Taqsima Ċ: Siltiet mir-Rumanzi** - https://www.um.edu.mt/matsec/current-session/subjectspecificnotices/syllabiappendices/malti_antologija_c/

4. **Taqsima D: Poeżiji** - https://www.um.edu.mt/matsec/current-session/subjectspecificnotices/syllabiappendices/malti_antologija_d/

Il-Ħames Appendiċi

A. Il-Ġeneri tal-Kitba

Ġeneri differenti japplikaw għal kitbiet differenti.

Intervista

- X'inhi intervista?

L-intervista tinkiteb f'format ta' mistoqsija u tweġiba. L-għan tal-intervista huwa li tipprovdi tagħrif lill-qarrej dwar is-suġġett/sitwazzjoni/personaġġ li fuqu tkun l-intervista. Barra minn hekk, il-kwalità tal-intervista titkejjel b'kemm jirnexxilha tindirizza l-informazzjoni li jixtieq jikseb il-qarrej/semmiegħ.

- L-intervistatur se jkun qed jidher bħala **M** (għal mistoqsija) u min qed jiġi intervistat se jkun qed jidher taħt **T** (għal tweġiba). Wara l-ittri għandhom isiru ż-żewġ punti;
- Min se jintervista għandu jkun infurmat fuq dak li ħa jsaqsi u t-ton użat waqt l-intervista jrid ikun wieħed formali;
- Trid ssir introduzzjoni mill-intervistatur dwar persuna/sitwazzjoni/suġġett qabel jidħol għall-mistoqsijiet u għandu jkun hemm taħlita ta' mistoqsijiet magħluqa u miftuħa li jorbtu mal-għan tal-intervista. Għall-mistoqsijiet magħluqa għandha tintalab raġuni;
- L-intervistatur għandu jsaqsi l-mistoqsijiet b'ordni loġika u t-tweġibiet kollha li tagħti l-persuna intervistata jridu jkunu diretti;
- L-intervistatur jista' jagħti reazzjoni għal dak li ġie mwieġeb fil-parti tal-mistoqsija li jmiss;
- L-intervista tispiċċa b'konklużjoni biex l-intervistatur juri l-għeluq tagħha.

Djalogu

- X'inhu djalogu?

Djalogu huwa diskussjoni b'mod dirett bejn tnejn min-nies jew aktar.

- Importanti li d-djalogu jinbeda b'introduzzjoni. Dan għaliex tgħin lill-qarrej jifhem aħjar il-kuntest li fih qed isir dan il-ġeneru;
- Ikteb l-isem ta' wieħed mill-karattri li jkun se jibda jitkellem u wara ismu agħmel żewġ punti (:). Wara ż-żewġ punti ibda ikteb id-diskors dirett li se jgħid il-kelliem. Qis li meta taqleb għal kelliem ġdid, tibda linja ġdida, u rrepeti l-istess proċess;
- Jekk id-djalogu jkun parti minn kitba fit-tul, dan irid isir bl-użu tal-virgoletti u sinjali oħra tal-punteġġjatura li jkun hemm bżonn f'diskors dirett;
- Id-djalogu jispiċċa b'konklużjoni biex jintwera li l-konverżazzjoni ntemmet.

Proċess

- X'inhu proċess?

Proċess huwa sensiela ta' azzjonijiet jew passi li jridu jittieħdu fuq medda ta' żmien sabiex xi ħaġa tkun kompluta.

- Il-proċess irid ikun ċar u jagħti d-dettalji meħtieġa mingħajr tul żejjed;
- Il-proċess jista' jkun miktub f'lista jew f'sensiela ta' paragrafi u l-importanti li kollox jinkiteb f'sekwenza kronoloġika;
- Il-proċess irid juri eżatt il-punt tat-tluq u l-punt fejn wieħed irid jasal;
- Il-prodott finali jkun ir-riżultat ta' ħafna fażijiet marbuta flimkien, fejn kull fażi hija dipendenti fuq oħra;
- Dan il-ġeneru jista' jinkiteb kemm fl-imperfett, fil-perfett kif ukoll fil-futur. L-importanti li wieħed ikun konsistenti fl-użu tat-temp tul il-proċess kollu;

Taħdita għal Okkażjoni

- X'inhi taħdita formali?

Diskors ippreparat u miktub minn qabel li jittratta suġġett partikolari. Ġeneralment dan jinqara minn persuna waħda.

- Tinkiteb b'Malti mexxej b'tali mod li l-persuna qiegħda titkellem mal-udjenza;
- Wieħed irid iżomm f'moħħu t-tul ta' ħin stipulat u ġeneralment taħdita tkun iffukata fuq suġġett wieħed partikolari;
- L-introduzzjoni għandha tinkludi tislima, filwaqt li l-konklużjoni tinkludi ringrazzjament u dan il-ġeneru jista' jinqasam f'paragrafi skont il-ħtieġa;

Editorjal

- X'inhu editorjal?

L-editorjal jinkiteb fuq suġġett partikolari li fih jingħataw opinjonijiet, riflessjonijiet jew punti kritiċi fuqu. Dan jinkiteb minn editur ta' gazzetta, rivista jew pubblikazzjoni oħra. L-għan tal-editur huwa li jgħarraf u jikkonvinċi lill-qarrej jaqbel ma' dak li hu jkun qed jargumenta dwaru.

- L-editorjal irid ikollu titlu konċiż li jqajjem kurżità u jagħti ħjiel għas-suġġett;
- Editorjal kredibbli jkun ibbażat fuq riċerka u fatti;
- Fl-editorjal għandu jkun hemm l-opinjoni editorjali;
- L-editorjal jirrifletti fuq il-preżent u jista' jkun hemm referenzi għall-passat. Għalhekk għandu jinkiteb fl-imperfett u jkun maqsum f'paragrafi;
- Fuq in-naħa t'isfel tal-editorjal fuq ix-xellug għandu jinkiteb **L-Editur**.

Rapport

- X'inhu rapport?

Ir-rapport jagħti informazzjoni speċifika fuq xi ħaġa li ġrat.

- It-titlu jrid ikun konċiż li jqajjem kurżità u jagħti ħjiel għas-suġġett;
- Taħt it-titlu fuq in-naħa tax-xellug għandhom jinkitbu l-post u d-data sħiħa ta' dakinhar;
- Ir-rapport għandu jinkiteb fit-tielet persuna singular/plural fil-perfett jew fil-forma passiva u għandu jkun maqsum f'paragrafi;
- Min qed jirrapporta qatt ma għandu jsemmi l-ħsibijiet jew l-opinjonijiet tiegħu;
- Fl-aħħar tar-rapport fuq in-naħa tax-xellug għandu jitniżżel l-isem fittizju mogħti ta' min qed jirrapporta.

Reċensjoni

- X'inhi reċensjoni?

Reċensjoni hija evalwazzjoni ta' ktieb jew film b'kummenti analitiċi dwar il-prodott li tkun qrajt jew rajt.

- Irid jinkiteb fl-ewwel persuna fl-imperfett;
- Jingħata titlu bl-isem tal-ktieb/film u sottotitlu konċiż li jqanqal kurżità għar-reċensjoni;
- Tinkiteb introduzzjoni ġenerali dwar it-titlu u l-ġeneru tal-ktieb/film u jitniżżel għal liema udjenza huwa mmirat il-ktieb/film;
- Jingħad min hu/huma:

l-awtur tal-ktieb, il-karattri prinċipali u meta ħareġ il-ktieb	id-direttur tal-film, l-attur/attriċi/atturi prinċipali u meta ħareġ il-film

- Jinkiteb sommarju tal-ktieb/film imma ma tinkixifx l-istorja kollha;
- Jingħataw ir-reazzjonijiet u l-opinjonijiet dwar il-ktieb/film (tista' tinkludi kummenti fuq il-karattri, l-ambjent tal-istorja, il-lessiku/reġistru użat u x'tip ta' mużika tintuża);
- Bħala għeluq tinkiteb il-perċezzjoni dwar il-ktieb/film u lil min jiġi ssuġġerit.

Artiklu Argumentattiv

- X'inhu artiklu argumentattiv?

Artiklu argumentattiv huwa kitba bbażata fuq fatti u riċerka li tinstiga diskussjoni dwar suġġett partikolari bl-għan li tipperswadi lill-qarrej li dak li qed jingħad huwa minnu. Dan jinkiteb minn artikolista f'gazzetta jew rivista.

- It-titlu jrid iqajjem kurżità u jagħti ħjiel għas-suġġett;
- Taħt it-titlu għandu jkun hemm l-isem fittizju mogħti tal-artikolista u l-introduzzjoni trid titkellem dwar is-suġġett b'mod ġenerali;
- It-ton irid ikun kalm, formali, raġunat u persważiv;
- L-iżvilupp jippreżenta l-argumenti b'mod loġiku u sekwenzjali, fid-dawl ta' argumenti opposti;

- L-artiklu jinqasam f'paragrafi u jista' jinkiteb fl-ewwel persuna imperfett u fit-tielet persuna fl-imperfett;
- Il-konklużjoni għandha tagħti l-opinjoni tiegħek dwar is-suġġett.

Artiklu ta' Opinjoni

- X'inhu artiklu ta' opinjoni?

Artiklu ta' opinjoni huwa kitba bbażata fuq l-opinjonijiet personali dwar suġġett partikolari bl-għan li jagħti vuċi lil kull min jaqbel miegħu. Dan jinkiteb minn artikolista f'gazzetta jew rivista.

- It-titlu jrid iqajjem kurżità u jagħti ħjiel għas-suġġett;
- Taħt it-titlu għandu jkun hemm l-isem fittizju mogħti tal-artikolista;
- L-introduzzjoni trid titkellem dwar is-suġġett b'mod ġenerali u t-ton irid jittrasmetti l-entużjażmu tal-artikolista;
- L-iżvilupp jippreżenta l-opinjonijiet b'mod loġiku u sekwenzjali, fid-dawl ta' ħsibijiet opposti;
- L-artiklu ta' opinjoni jinqasam f'paragrafi u jista' jinkiteb fl-ewwel persuna imperfett u fit-tielet persuna fl-imperfett;
- Il-konklużjoni trid issaħħaħ l-opinjoni ewlenija tal-artikolista.

Rakkont Fattwali

- X'inhu rakkont fattwali?

Kitba fattwali tirrakkonta ġrajja li ġrat tassew u tagħti xi tip ta' informazzjoni reali. L-istil irid ikun ta' xeħta narrattiva u deskrittiva.

- Rakkont għandu jkun maqsum f'paragrafi;
- L-introduzzjoni trid tiġbed l-attenzjoni tal-qarrej filwaqt li l-konklużjoni trid tagħlaq l-istorja;
- Il-karattri, l-ambjentazzjoni (il-post, iż-żmien u s-soċjetà) u s-sitwazzjonijiet li jissemmew iridu jkunu reali u veritiera, sabiex jiġu deskritti bl-aħjar mod possibbli;
- Irid ikun hemm żvilupp kronoloġiku; sensiela ta' ġrajjiet wara xulxin u kull waħda twassal għall-oħra, biex ikun hemm korrettezza mal-fatti;
- Jinkiteb fl-ewwel jew fit-tielet persuna fil-perfett.

Rakkont Fittizju

- X'inhu rakkont fittizju?

Kitba fittizja hija mżewqa bl-immaġinazzjoni, fejn il-kittieb se jkun aktar liberu u kreattiv.

- Rakkont għandu jkun maqsum f'paragrafi;
- L-introduzzjoni trid tiġbed l-attenzjoni tal-qarrej filwaqt li l-konklużjoni trid tagħlaq l-istorja;

- Id-deskrizzjonijiet ħajjin tal-karattri, tal-ambjentazzjoni (il-post, iż-żmien u s-soċjetà) u s-sitwazzjonijiet iridu jinsiltu mid-dinja immaġinattiva;
- Irid ikun hemm nisġa/plott li t/jagħmel sens;
- Għalkemm il-kittieb jista' jkun kreattiv, ma jridx jitlef lill-qarrej fir-rakkont imma għandu jżommu interessat u fuq ix-xwiek;
- Jinkiteb fl-ewwel jew fit-tielet persuna fl-imperfett jew fil-perfett.

Kitba ta' djarju

- X'inhi kitba ta' djarju?

Djarju hija kitba personali u riflessiva fejn tikteb il-ħsibijiet u l-emozzjonijiet dwar ħajtek.

- Importanti li fuq ix-xellug, qabel il-kitba nnifisha, jinkitbu d-data tal-ġurnata kif ukoll il-ħin;
- It-tislima trid tkun hekk: **Għażiż Djarju,**;
- Il-kitba ta' djarju għandha tkun maqsuma f'paragrafi u l-kontenut jista' jkun reali jew fittizju;
- Il-kitba tal-ġurnata tingħalaq b'tislija fuq ix-xellug u d-djarju jrid jinkiteb fl-ewwel persuna fl-imperfett jew fil-perfett.

Awtobijografija

- X'inhi awtobijografija?

Fl-awtobijografija, il-kittieb jikteb dwaru u l-iżvilupp tiegħu f'esperjenzi li ġarrab f'ħajtu.

- Tinkiteb fl-ewwel persuna u jissemma tagħrif fuq il-ħajja tal-kittieb;
- Jissemmew aspetti speċjali u interessanti dwaru;
- Jintużaw aġġettivi biex jiddeskrivu aħjar lill-kittieb;
- Isiru referenzi għal xi suċċessi, esperjenzi u sfidi speċifiċi li kellu f'ħajtu.

Bijografija

- X'inhi bijografija?

Il-bijografija tinvolvi numru ta' fatti dwar il-ħajja ta' persuna.

- Tinkiteb fit-tielet persuna;
- Jinkitbu fatti fuq il-ħajja tal-persuna;
- Jissemmew aspetti speċjali u interessanti dwarha;
- Jingħad x'inhu l-effett li jħalli fuq min qed jikteb il-bijografija u/jew fuq is-soċjetà;
- Jintużaw aġġettivi biex jiddeskrivi aħjar lil din il-persuna;
- Isiru referenzi għal xi suċċessi, esperjenzi u sfidi speċifiċi li kellha f'ħajjitha.

Ittra Formali

- X'inhi ittra formali?

L-ittra formali tinkiteb lil xi ħadd li m'għandekx kunfidenza miegħu jew f'sitwazzjoni li hi formali.

- F'ittra formali jrid jkun hemm żewġ indirizzi fuq ix-xellug: dak ta' min qiegħed jikteb u dak ta' min se jirċievi l-ittra u tinkiteb id-data taħt l-indirizzi;
- Fit-tislima ma jitniżżilx l-ewwel isem; minflok niktbu Għażiż/a u l-kunjom jew il-kariga ta' min se jirċievi l-ittra.
- L-ittra trid tinkiteb f'paragrafi;
- Fl-aħħar ikun hemm it-tislija bil-firma taħtha, u l-isem u l-kunjom ta' min qed jikteb taħt il-firma.

Ittra Informali

- X'inhi ittra informali?

L-ittra informali tinkiteb lil xi ħadd li għandek kunfidenza miegħu, ngħidu aħna membru tal-familja jew ħabib.

- Jinkiteb l-indirizz ta' min qiegħed jikteb fuq ix-xellug u tinkiteb id-data taħtha;
- Fit-tislima niktbu Għażiż/a u jitniżżel l-ewwel isem;
- L-ittra trid tinkiteb f'paragrafi u fl-aħħar ikun hemm it-tislija u l-isem u ta' min qed jikteb.

Ittra Elettronika

- X'inhi ittra elettronika?

L-ittra elettronika tista' tkun kemm formali, kif ukoll informali. Dan jiddependi mill-iskop tal-ittra u lil min se tintbagħat.

- Tinkiteb l-informazzjoni t'hawn taħt;

Lil: L-indirizz elettroniku ta' min se jirċievi l-ittra
Mingħand: L-indirizz elettroniku ta' min qed jikteb
Data: Eż. Id-19 ta' Mejju 2021
Suġġett: Is-suġġett li jagħti idea dwar xiex inhi l-ittra
....
....
....

- Tinkiteb it-tislima skont il-kuntest tal-ittra (formali jew informali);
- L-ittra elettronika trid tinqasam f'paragrafi u t-tislija ssir skont il-kuntest tal-ittra (formali jew informali).

B. Titli ta' komponimenti biex juru kif ġeneru/i partikolari jistgħu jaqgħu taħt tipi differenti ta' kitba

Tliet eżempji ta' ġeneri:

Ittra

1. Ilbieraħ int u familtek mortu ġurnata Għawdex. Ikteb ittra lil ħuk, li bħalissa jinsab barra minn Malta u ma setax ikun magħkom. Irrakkonta x'għamiltu u kif għaddejtu l-ġurnata. – **narrattiva**
2. Il-parroċċa ta' Ħ'Attard se torganizza pellegrinaġġ għal Lourdes fi Franza. Inzerta li zijuk jinsab hemm fuq xogħol volontarju. Ikteb ittra lilu biex tiddeskrivilu kif qed tħossok u x'se tagħmel ladarba tkun hemm, u se tiltaqa' miegħu. – **deskrittiva**
3. Ikteb ittra lill-Kunsill Lokali li fiha tagħti l-argumenti tiegħek dwar il-ġbir tal-iskart fil-lokalità bil-ħsieb, li dawn l-argumenti tiegħek, iservu ta' spunt għad-diskussjoni waqt il-laqgħa tal-kunsill dwar dan is-suġġett. – **argumentattiva**
4. Bħalissa għaddej fuq riċerka impenjattiva dwar il-logħob tradizzjonali Malti. Ikteb ittra lill-ħabib antik tiegħek sabiex tinformah b'sejba importanti li għadek kif skoprejt, filwaqt li tgħarrfu b'dak li qed tagħmel. – **espożitorja**

Rapport

1. Waqt il-partita li seħħet bejn Malta u l-Italja, inqala' argument sħun bejn is-sapporters Taljani u Maltin. Ikteb rapport għall-paġna tiegħek ta' *Facebook* sabiex tiddeskrivi dan l-inċident. – **deskrittiva**
2. Tfajt suspett fuq żewġ persuni li kienu qegħdin jagħmlu xi ħaġa irregolari fi stabbiliment kbir. Mort l-għassa u l-pulizija talbuk tikteb rapport biex tirrakkonta f'dettall dak li rajt. – **narrattiv**

Dan il-ġeneru ma jaqax taħt it-tip ta' kitba argumentattiva u espożitorja.

Taħdita

1. Wasalt fl-aħħar sena tas-sekondarja u l-Kap tal-Iskola talbek tgħid kelmtejn għall-Jum iċ-Ċelebrazzjoni. Ikteb taħdita sabiex tiddeskrivi l-ħames snin tiegħek fl-iskola sekondarja. – **deskrittiva**
2. Għadek kif mort sajf volontarjat, u l-Kappillan talbek tagħmel taħdita lill-parruċċani biex tirrakkonta l-esperjenza tiegħek ġewwa l-missjoni fl-Afrika. – **narrattiv**
3. L-ispeaker tal-Parlament stieden lilek f'isem l-iskola sabiex tipparteċipa f'sessjoni parlamentari li se tittratta liż-żgħażagħ u l-edukazzjoni. Ikteb taħdita fejn inti se targumenta dwar l-użu tal-uniformi u s-sikkatura żejda fl-iskejjel. – **argumentattiva**
4. Immaġina li inti ambjentalista, u l-organizzazzjoni volontarja li tħares l-għasafar talbuk tagħmel taħdita, biex tinforma lill-pubbliku inġenerali, li se jattendi għall-attività mħejjija minnhom, dwar l-ispeċi ta' għasafar li nsibu f'Malta u kif għandhom jieħdu ħsieb l-ambjent naturali. – **espożitorja**

Is-Sitt Appendiċi: Il-Metalingwa

Din hija linja gwida tal-metalingwa marbuta ma' kisba numru 10. Huwa importanti għal kull kelliem Malti li jħaddem tajjeb u jaħkem sewwa dan il-qasam ewlieni fil-lingwa.

Il-Morfoloġija	Is-Semantika
L-affissi	Id-diskors figurattiv/metaforiku
L-aġġettivi	Il-klassifikazzjoni
L-alfabett	L-omofoni
L-artiklu	L-omografi
L-assimilazzjoni	Is-sinonimi
Il-forom tal-verb	Tifsir differenti ta' kliem kompost
Il-ġens	Użu ta' idjomi u qwiel popolari
L-għadd	
Il-konsonanti	
In-negattiv tal-verb	
Il-partiċelli	
Il-partiċipju attiv u passiv	
Il-possessiv	
Il-pronomi	
It-tempijiet komposti	
It-tempijiet tal-verb	
It-tipi ta' nomi	
Il-verbi awżiljarji	
Il-vokali	
Iz-zokk morfemiku	

Tipi differenti ta' eżerċizzji tal-Metalingwa

Morfoloġija

1. Aqra s-silta u wieġeb;

2. Agħżel it-tajba;

3. Imla l-vojt skont il-kuntest

- F'Livell 1-2 tingħata gwida f'xi wħud mill-parentesi;
- F'Livell 2-3 ma tingħatax gwida.

4. Tinqija;

5. Islet/sib mit-test.

Ortografija

1. Aqra s-silta u wieġeb;

2. Agħżel it-tajba;

3. Imla l-vojt skont il-kuntest;

4. Immarka l-iżball u iktbu tajjeb;

5. Immarka l-iżball u agħti r-raġuni.

Semantika

F'dawn l-eżerċizzji dejjem se tingħata għażla u qatt ma hu mistenni li l-kandidati jiktbu kelma sħiħa jew frażi. Il-kandidati huma mitluba jimmarkaw biss.

1. Agħżel kelma oħra flok;

2. Agħżel it-tifsira;

3. Agħżel ir-raġuni;

4. Agħżel it-tajba;

5. Agħżel il-qasam li jorbot it-tifsira tal-kliem.